

Recenzje

Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

69 (2026), nr 1 (273)

DOI: 10.31743/znkul.19341

EUGENIUSZ SAKOWICZ

Rec.: Antoni Dębiński, Magdalena Pyter, *Portrety polskich historyków prawa. Okres II Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo Werset, Lublin 2024, ss. 688.

W 2024 roku nakładem Wydawnictwa Werset w Lublinie ukazała się drukiem, licząca 688 stron, księga pt. *Portrety polskich historyków prawa. Okres II Rzeczypospolitej*. Oprawiona w twardą, kartonową okładkę publikacja (co daje pewność, iż może być ona wertowana wielokrotnie bez zagrożenia, że „się rozsypie”) przyciąga uwagę potencjalnego czytelnika. Skromna szata graficzna dzieła może „powiedzieć” więcej niż krzykliwa kolorystyka. I tak jest w przypadku *Portretów polskich historyków prawa*.

U góry pierwszej strony okładki widnieją nazwiska jej autorów zapisane białym drukiem: „Antoni Dębiński oraz Magdalena Pyter”. Tym samym, białym kolorem podany został tytuł dzieła – *Portrety polskich historyków prawa* – wydrukowany większym stopniem pisma. Dużo mniejszą czcionką o granatowym odcieniu zapisano podtytuł książki: *Okres II Rzeczypospolitej*. Nazwiska autorów, tytuł i podtytuł umieszczono na granatowym „podkładzie”. Poniżej znalazły się fotografie, utrzymane w szarym (rzec można – nostalgicznym) kolorze gmachów uniwersytetów czy też, w jednym przypadku, bramy wiodącej do tzw. kampusu uniwersyteckiego. Nie jest to przypadkowy wybór fotografii. Wymienieni w książce prawnicy przede wszystkim w tych właśnie uczelniach się kształcili, następnie prowadzili badania i zajmowali się dydaktyką.

Na okładce znalazł się – rzec można – oryginalny portret uczelni: budynek Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; gmach Uniwersytetu we Lwowie; budynek Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu w Poznaniu; fragment gmachu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (KUL); część budynku Uniwersytetu w Wilnie; brama główna Uniwersytetu Warszawskiego. Miejsca te były ośrodkami odradzającego się życia naukowego Polski suwerennej, która w 1918 roku odzyskała – po ponad 150 latach niewoli – niepodległość.

Skoro kryzys społeczeństw ujawnia się w kryzysie uniwersytetów, to wolność badań, pomyślność, rozwój uniwersytetów stanowi znak rozpoznawczy dojrzałego i odpowiedzialnego społeczeństwa obywatelskiego. Wkład prawników, w tym uczonych prawa, jest tu nie do przecenienia. I tak było w II Rzeczypospolitej.

Zwięźłą informację o autorach dzieła czytelnik znajdzie na czwartej stronie okładki, zwanej w edytorstwie „plecami książki”. Ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński oraz prof. dr hab. Magdalena Pyter są pracownikami badawczo-dydaktycznymi na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. A. Dębiński jest kierownikiem Katedry Prawa Rzymskiego na tymże Wydziale, w latach 2012–2020 był rektorem KUL. Uczeni ci od szeregu lat zajmują się m.in. historią prawa. Zasadnym jest podanie chociażby kilku ich notek bibliograficznych, by stwierdzić, iż prace przygotowawcze do „naszkicowania” *Portretów polskich historyków prawa* trwały wiele lat.

Ks. A. Dębiński jest współredaktorem (z Wojciechem S. Staszewskim i Moniką Wójcik) dzieła pt. *Profesorowie prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* (2008); a także (z Izabelą Leraczyk, Joanną Misztal-Konecką i W.S. Staszewskim) pracy pt. *Dziekani Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II* (2021). Co więcej, ks. A. Dębiński „czuwał”, jako ówczesny rektor uczelni i przewodniczący Komitetu Redakcyjnego, nad dziełem upamiętniającym jubileusz uczelni – dwutomową *Encyklopedią 100-lecia KUL* (Gigilewicz et al., 2018).

Prof. dr hab. M. Pyter. zredagowała natomiast pracę pt. *Nauki historycznoprawne w polskich uniwersytetach w II Rzeczypospolitej* (2008) oraz wydała autorskie prace, m.in.: *Nurt historycznoprawny w kanonistyce polskiej w okresie dwudziestolecia międzywojennego* (2006); *Oswald Balzer i lwowska szkoła historycznoprawna* (2010).

Recenzent naukowy dzieła – prof. dr hab. Wojciech Witkowski (professor emeritus Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) – napisał w recenzji wydawniczej, której fragment został zamieszczony na czwartej stronie okładki:

Autorzy [książki – E.S.] przedstawili postacie wielu planów – pierwszego i dalszych i dzięki temu otrzymaliśmy obraz postaci i środowisk wszystkich akademickich centrów Polski międzywojennej. [...] Nie ograniczono się [...] do suchego wyliczania danych życiorysu i bibliografii naukowej, ale przedstawiono, w miarę możliwości, *curriculum vitae*, obejmując życie prywatne, sukcesy i porażki w karierze, dane często nieznanne, przedstawione [powinno być – przedstawione! – E.S.] po raz pierwszy [...]. Na takie ujęcie złożyła się iście benedyktyńska praca w archiwach i bibliotekach polskich oraz obcych, jak i styl oraz język opracowania” (s. 4 okładki).

Tych kilka zdań stanowi wystarczającą rekomendację pracy. Czytelnik sam przekona się o merytorycznym walorze książki, czytając chociażby wybiórczo jeden czy drugi biogram. Rekomendacją książki niech będzie również moje osobiste wspomnienie sprzed ponad 40 lat. W połowie lat osiemdziesiątych XX wieku jako młodszy pracownik naukowy Międzywydziałowego Zakładu Leksykograficznego KUL – Redakcji *Encyklopedii katolickiej* spędzałem całe dnie w pracy – w czytelniach Biblioteki Głównej KUL, a przede wszystkim w Czytelni Teologicznej. W tejże czytelni wielokrotnie widywałem ks. A. Dębińskiego, który przez miesiące, niemal codziennie tam przebywał. Zwykle zajmował ostatni stolik, tuż przy regale z książkami. Determinacja, wytrwałość, pasja poznawcza tego uczonego była godna podziwu i uznania. Owoce tej tytanicznej, właśnie benedyktyńskiej, pracy przysłyły po latach. Jednym z nich jest na pewno współautorskie dzieło A. Dębińskiego *Portrety polskich historyków prawa*.

A. Dębiński i M. Pyter przeprowadzili solidną kwerendę bibliograficzną i archiwalną, udokumentowaną pod każdym biogramem. Zgłębili szereg dzieł wydanych przed dziesiątkami lat, ale też i w najnowszych czasach. Dlaczego artykuły encyklopedyczne poświęcone prawnikom nazwali portretami? Poznajmy ich odpowiedź:

[...] niniejszy zbiór postanowiliśmy nazwać «portretami». Zgodnie z definicją słowo to oznacza podobiznę, artystyczny wizerunek konkretnej osoby lub grupy osób, ukazujący zewnętrzne podobieństwo oraz niekiedy cechy charakteru portretowanych. Uwzględniając takie rozumienie terminu, postanowiliśmy w pewnym sensie «namalować» sylwetki uczonych, czyli ukazać szeroką perspektywę, z jakiej patrzyliśmy na naszych bohaterów. Staraliśmy się tego dokonać poprzez wydobywanie szczegółów z życia przedstawionych postaci, wreszcie odwołując się do przywoływanych wspomnień i pamiątek – dodać nieco barw i koloru do wywodu (s. 26).

Powyższemu pytaniu towarzyszy kolejne – kluczowe. Kim są tytułowi historycy prawa? Oddajmy znowu głos A. Dębińskiemu i M. Pyter: „[...] przy konstruowaniu katalogu nazwisk uczonych jurystów przyjęliśmy trzy kategorie: uprawianie dyscyplin historycznoprawnych w okresie II Rzeczypospolitej, uzyskanie prawa wykładania (*venia legendi*) oraz zatrudnienie w ramach uniwersyteckich katedr historycznoprawnych (historia prawa, prawo kościelne, prawo rzymskie) [...]” (s. 15).

Strukturę książki wyznaczają następujące jej części: *Wprowadzenie*, trzy rozdziały: 1. *Veteres* (zawiera 8 biogramów w porządku alfabetycznym); 2. *Ku Niepodległej. Na polu badawczym w odrodzonej Polsce* (prezentuje 16 biogramów uporządkowanych alfabetycznie); 3. *Ukształtowani w uniwersytetach II Rzeczy-*

pospolitej (24 biogramy również ułożone według alfabety); *Alfabetyczny wykaz prawników*; bibliografia wraz z wykazem skrótów; indeks osób; źródła ilustracji.

Tytuł pierwszego rozdziału – *Veteres* – jest czytelny jedynie dla znawców łaciny oraz prawników, szczególnie znawców prawa rzymskiego. Ta część książki zawiera biogramy profesorów, którzy urodzili się przed 1860 rokiem. Zostali oni przez autorów określani właśnie jako *Veteres*. Wybór tego pojęcia został uzasadniony w następujący sposób: „termin zapożyczyliśmy z historii jurysprudencki rzymskiej, w której, w okresie pryncypatu, tą nazwą określano jurystów okresu późnej republiki, a za dominatu – wszystkich wcześniejszych prawników, zarówno republikańskich, jak i okresu klasycznego” (s. 15).

W rozdziale pierwszym przedstawieni zostali następujący prawnicy: Abraham Władysław Henryk Franciszek (zm. 1941), Balzer Oswald Marian (zm. 1933), Bobrzyński Michał (zm. 1953), Brzeziński Józef (zm. 1932), Dydyński Teodor (zm. 1921), Parczewski Alfons Józef Ignacy (zm. 1933), Piniński Leon Jan (zm. 1939), Ulanowski Bolesław (zm. 1919).

W drugim rozdziale – powtórzmy tytuł – *Ku Niepodległej. Na polu badawczym w odrodzonej Polsce* zostały podane biogramy profesorów urodzonych między 1860 rokiem a końcem lat osiemdziesiątych XIX wieku. Właśnie na okres międzywojenny przypadło apogeum ich aktywności naukowo-badawczej. Ważne jest podkreślenie słów: „ku Niepodległej”, wskazujące na obecność codziennego trudu budowania odzyskanej niepodległości przez państwo polskie, w którym uczestniczyli prawnicy.

Rozdział drugi podaje biogramy następujących uczonych: Bossowski Franciszek (zm. 1940), Chlamtacz Marceli (zm. 1947), Dąbkowski Przemysław Roman (zm. 1950), Ehrenkreutz Stefan Łukasz (zm. 1945), Estreicher Stanisław Ambroży (zm. 1939), Grużewski-Lubicz Bolesław (zm. 1952), Halban Alfred (zm. 1926), Kłodziński Abdon Jan Kanty Łada (zm. 1937), Koschembahr-Łyskowski Ignacy (zm. 1945), Kutrzeba Stanisław Marian (zm. 1946), Lisowski Zygmunt (zm. 1955), Łapicki Borys (1974), Taubenschlag Rafał Jakub (Rafael Jakob) (zm. 1958), Wilanowski Bolesław (zm. 1952), Wróblewski Stanisław (zm. 1938), Zachorowski Stanisław (zm. 1918).

W ostatnim, trzecim, rozdziale poznajemy tych prawników, którzy zgodnie z tytułem – *Ukształtowani [zostali – E.S.] w uniwersytetach II Rzeczypospolitej*. Niektórzy spośród nich zdobyli sławę międzynarodową! Uczni tego okresu doświadczyli następnie mrocznych lat II wojny światowej i czasów powojennych. Bez względu na ogarniający wówczas wszelkie przestrzenie życia „bezbożny komunizm” pokolenie profesorów zaprezentowane w tym rozdziale książki „Znacząco [...] przyczyniło się do utrzymywania wysokiego poziomu nauki historii prawa, mimo odmiennych i nie zawsze sprzyjających badaniom warunków ustrojowych i politycznych” (s. 16).

Rozdział trzeci prezentuje dane osób: Adamus Jan Józef (zm. 1962), Gintowt-Dziewiałtowski Edward (1965), Grzybowski Konstanty (zm. 1970), Halban Leon (zm. 1960), Hejnosz Wojciech (zm. 1976), Insadowski Henryk (zm. 1946), Jaworski Iwo Leopold (zm. 1959), Jedlicki Marian Zygmunt (zm. 1954), Kamiński Jan (1970), Kałwa Piotr (zm. 1974), Koranyi Karol Wilhelm (zm. 1964), Kozubski Włodzimierz (zm. 1951), Osuchowski Waclaw (zm. 1988), Patkaniowski Michał (zm. 1972), Rafacz Józef (zm. 1944), Sawicki Jakub Teodor Walery (zm. 1979), Sawicki Witold (zm. 1973), Silnicki Tadeusz Jan Leopold (zm. 1968), Skwarczyński Paweł (zm. 1984), Vetulani Adam Joachim (zm. 1976), Winowski Leszek Józef Egidiusz (zm. 1979), Wojciechowski Zygmunt (zm. 1955), Wysłouch Seweryn Wiktor Józef (zm. 1968), Wyszyński Michał (zm. 1972).

Przedstawieni w książce prawnicy urodzili się w czasie, kiedy Polska była pod zaborami, większość w drugiej połowie czy pod koniec XIX wieku, nieliczni w pierwszej dekadzie XX wieku:

Pochodzili oni z terenów trzech różnych zaborów – pruskiego, rosyjskiego, austriackiego, w których funkcjonowały odrębne systemy prawne. Niektórzy z nich przyszli na świat poza granicami dawnej Rzeczypospolitej. Wzrastali i zostali ukształtowani w odmiennych środowiskach naukowych. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości sprawnie włączyli się w proces współtworzenia polskiej nauki (s. 11).

Tym samym wnieśli „wkład w rozwój kultury prawnej” (s. 16) w Polsce.

Nie tylko podane w dziele życiorysy naukowe czyta się z wielkim zainteresowaniem, ale też z niemniejszym poznaje się najważniejsze publikacje danych profesorów. Dzieło zatem ma charakter oryginalnego przewodnika bibliograficznego w zakresie historii prawa.

W końcu zwróćmy uwagę na jedno środowisko naukowe, odgrywające istotną rolę w rozwoju nauki, w tym prawa w II Rzeczypospolitej Polskiej. W książce *Portrety polskich historyków prawa* spotykamy prawników (wymienimy ich nazwiska zasadniczo w porządku alfabetycznym, jak przystało „czynić” w leksykografii) związanych zawodowo, ale też współpracujących oraz uhonorowanych przez Uniwersytet Lubelski, od 1928 roku noszący nazwę Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Autorzy książki zwracają uwagę na nestora polskich historyków prawa, prof. W. Abrahama, pisząc tak: „Od roku akadem. 1924 prof. W. Abraham był przewodniczącym Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla studentów KUL. Dnia 5 lutego 1932 r. Senat Akademicki KUL na wniosek Rady Wydziału Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych, podjął uchwałę o mianowaniu lwowskiego uczonego profesorem honorowym tego wydziału” (s. 40). W. Abraham zasłużył się dla prawa kościelnego oraz historii Kościoła w Polsce, o czym świadczy literatura podmiotu – najważniejsze publikacje tego

uczzonego oraz wybrane źródła drukowane – a także literatura przedmiotu – opracowania (s. 40–42). Zresztą każdy biogram kończy się spisem archiwaliów oraz podaniem tej własnej literatury.

W latach 1924–1932 na stanowisku zastępcy profesora w Katedrze Prawa Polskiego na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych pracował B. Grużewski-Lubicz (s. 225–226). W sprawach związanych z „projektem ustawy małżeńskiej” (s. 290) z prof. Z. Lisowskim współpracował rektor KUL – ks. prof. Antoni Szymański¹. Tenże rektor prowadził korespondencję z prof. R.J. Taubenschlagiem (s. 319).

W 1918 roku na dziekana Wydziału Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Uniwersytetu Lubelskiego został wybrany prof. S. Zachorowski (s. 357). Prof. L. Halban był „kandydatem do objęcia Katedry Prawa Kościelnego” na tymże wydziale. L. Halban formalnie związał się z KUL w 1944 r. (s. 404–409) (zob. też Pyter, 2022, s. 257–271).

„Z Wiecznego Miasta do Lublina” (na KUL) przybył ks. prof. H. Insadowski, który w latach 1924–1939 był dyrektorem biblioteki uniwersyteckiej, a w latach 1937–1939 i 1945–1946 (w książce błędnie podany przedział 1945–1945) był dziekanem Wydziału Prawa Kanonicznego (s. 429–441). Wykładający na KUL od roku akademickiego 1921/1922 prof. P. Dąbkowski zarekomendował do pracy w tejże uczelni swojego ucznia – prof. J. Kamińskiego. Prawnik ten podjął pracę na KUL w 1925 roku (s. 471–474).

„Z Kielecczyny do Lublina” przyjechał w 1918 roku P. Kałwa, późniejszy prof. na KUL i biskup, od 1949 roku biskup ordynariusz lubelski i tym samym wielki kanclerz KUL. W latach 1930–1938 był dyrektorem Konwiktu Księży Studentów KUL, w czerwcu 1939 roku został dziekanem Wydziału Prawa Kanonicznego; był nim ponownie od połowy 1946 roku do końca roku akademickiego 1949/1950 (s. 480–486).

Prof. W. Kozubski współpracował ze Stanisławem Łosiem – konserwatywnym politykiem, historykiem, publicystą, przyszłym profesorem KUL (s. 504). W roku 1946 „władze KUL zaproponowały W. Osuchowskiemu objęcie [...] katedry Prawa Rzymskiego na Wydziale Prawa Kanonicznego” (s. 522). Z kolei prof. J. Rafacz tak podsumował swoją pracę na KUL: „Zawsze też serdecznie będę wspominał czasy spędzone w Uniwersytecie Lubelskim [...]”. Prof. J. Rafacz był związany z KUL w latach 1919–1922 (s. 546).

Prof. Jakub T. Sawicki został w 1976 roku uhonorowany przez Towarzystwo Naukowe KUL Nagrodą ks. Idziego Radziszewskiego za całokształt dorobku naukowego w duchu humanizmu chrześcijańskiego (s. 564). „Zastępcą profesora w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim” był prof. P. Skwarczyński, który

¹ Warto nadmienić, że w książce opracowanej przez A. Dębińskiego (2022) – *Antoni Szymański. Zapiski 1929–1934* – pojawiają się nazwiska obecne w *Portretach polskich historyków prawa*.

po zakończeniu II wojny światowej został na obczyźnie (s. 589–591). Członkiem Towarzystwa Naukowego KUL był prof. A. Vetulani (s. 607). Na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL od 1945 do 1957 r. pracował prof. L. Winowski. Po odejściu z KUL wypromował w 1963 roku doktorat P. Hemperka, późniejszego biskupa pomocniczego lubelskiego i rektora KUL. W „Rocznikach Teologiczno-Kanonicznych” publikował ks. prof. M. Wyszyński (s. 662).

A. Dębiński i M. Pyter w ostatnim akapicie *Wprowadzenia* napisali: „Zwracając się do naszych Czytelników, pragniemy żywić przekonanie, że niniejsza książka przyczyni się do lepszego poznania sylwetek uczonych jurystów, którzy w okresie II Rzeczypospolitej wnieśli ogromny wkład w rozwój kultury prawnej. Liczymy także, że stanie się ona inspiracją do dalszych poszukiwań w tym zakresie” (s. 23). Przekonanie to podzielamy w pełni. Zresztą podobny cel przyświeca niniejszej recenzji – jest to rekomendacja książki. Ma ona zachęcić kolejnych badaczy do rozwijania poszukiwań naukowych (w tym archiwalnych) w zakresie historii prawa, nie tylko II Rzeczypospolitej, ale też III Rzeczypospolitej.

W dziele przy prezentacji danych postaci wracało wielokrotnie pojęcie „kariera”, odnoszące się do pracy naukowej na uniwersytetach. Piszący niniejszy szkic recenzyjny ma dystans do łączenia pojęcia „kariera” z ludźmi nauki. Zdobywanie osiągnięć naukowych, czy też honory, laury i nagrody za pracę naukowo-badawczą to nie kariera, lecz służba! Zresztą w tym miejscu należy stwierdzić z całym przekonaniem, iż uczeni, zaprezentowani w recenzowanym dziele, nie szukali siebie, nie budowali swojej kariery, lecz służyli prawdzie, prawu, sprawiedliwości. Kształtowali umysły studentów, którzy stanowili dla nich najwyższą troskę. Nade wszystko historycy prawa, których portrety tak żywo, kompetentnie, ciekawie przedstawił autorzy omawianego dzieła, byli patriotami służącymi niestrudzenie ojczyźnie jako jej najwspanialszy synowie (notabene wśród przedstawionych w opisywanej książce 48 biogramów historyków prawa nie ma żadnej biografii kobiety! Można to usprawiedliwić ówczesnym paradygmatem nauki, którą uprawiali głównie mężczyźni).

Prawnicy *in spe*, czyli właśnie studenci powinni zapoznać się z niniejszą książką. Trudno wprowadzić ją do kanonu lektur jako pozycję obowiązkową, ale można ją zarekomendować i polecić jako lekturę ze wszech miar wskazaną. Dzieło będzie na pewno cenną pozycją, po którą sięgnąć powinni prawnicy różnych specjalizacji prawniczych, nie tylko służący na uniwersytetach jako wykładowcy i uczeni-badacze, ale też pracownicy sądów, prokuratur, adwokatur etc.

Warto, by książkę poznali wreszcie – a może nade wszystko – prawnicy obecni dziś na polu polskiej jurysprudencji (ale przecież także ci „w stanie spoczynku”), odpowiedzialni za kształt prawa w Polsce, za jego egzekwowanie, za wymiar sprawiedliwości i „koniec końców” odpowiedzialni przed obecnymi i przyszłymi pokoleniami Polek i Polaków za prawomyślność Najjaśniejszej Rzeczypospolitej. Zapewne wzięcie do rąk i zapoznanie się z *Portretami polskich*

historyków prawa. Okres II Rzeczypospolitej przez polityków, przywódców partii sprawujących władzę i opozycyjnych III Rzeczypospolitej może stanowić ważne vademecum, dające wzorce do naśladowania i uczące kultury prawnej. Motto otwierające książkę, myśl Adama Mickiewicza, powinno stać się drogowskazem dla całego polskiego społeczeństwa, którego cenną częścią stanowią prawnicy:

„Jak długo trwa jakiś naród, jak długo istnieje jakieś plemię,
póty przeszłość jego nieustannie – poprzez teraźniejszość –
styka się z przyszłością” (s. 7).

Bibliografia:

- Dębiński, A., Leraczyk, I., Misztal-Konecka, J., & Staszewski, W.S. (red.). (2021). *Dziekani Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*. Wydawnictwo KUL.
- Dębiński, A., & Pyter, M. (2024). *Portrety polskich historyków prawa. Okres II Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo Werset.
- Dębiński, A., Staszewski, W.S., & Wójcik, M. (red.). (2008). *Profesorowie prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*. Wydawnictwo KUL.
- Gigilewicz, E., Babiński, M., Brzezińska, K., Cynarzewska-Właźlik, L., Ćwir, K., Dudek, M., Fatyga, E., Geryn-Adamowicz, K., Królikowski, P., Płonkowska, K., Rozwadowska, M., & Zarosa, E. (red.). (2018). *Encyklopedia 100-lecia KUL* (T. 1–2). Wydawnictwo KUL.
- Pyter, M. (2022). „Chciał patronować wszystkiemu”. O wkładzie Leona Halbana w rozwój lubelskiego życia naukowego. *Acta Iuridica Resoviensia*, (4), 217–236.
- Pyter, M. (2006). *Nurt historycznoprawny w kanonistyce polskiej w okresie dwudziestolecia międzywojennego*. Wydawnictwo KUL.
- Pyter, M. (2010). *Oswald Balzer i lwowska szkoła historycznoprawna*. Wydawnictwo KUL.
- Pyter, M. (red.). (2008). *Nauki historycznoprawne w polskich uniwersytetach w II Rzeczypospolitej*. Wydawnictwo Diecezjalne.